

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAĞIN ORTAKLIKTAN ÇIKMASI

Arş. Gör. ALI KAYA ***

I. Giriş

09.07.1956 tarih ve 6762 sayılı yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre, limited şirketler, ortaklar arası ilişkilerde kolektif şirketlere; dış ilişkilerde ise anonim şirketlere yaklaşması sebebiyle karma bir görüntü vermektedir. Bu sebeple Türk hukukunda, ikili gruplandırma içerisinde sermaye şirketi olarak adlandırılan limited şirketlerin, neden çıkma müessesesine yer verdiğini anlamak zor değildir. Türk Ticaret Kanununun m. 551, limited şirket ortaklarına iki farklı şekilde çıkma imkanı tanımaktadır: Bunlar “sözleşme gereğince çıkma” ve “kanun gereğince çıkma”dır. Bunun yanında ortaklar kurulu kararıyla çıkmanın da bir çıkma hali olarak kabul edildiğini söylemek gerekir.

Son yıllarda özellikle limited şirketten çıkmaya bağlı dava sayısında bir artış olduğu, yargı kararlarından anlaşılmaktadır. Buna rağmen konu, Türk hukuk öğretisinde yeterince bağımsız inceleme konusu yapılmamıştır. Üstelik TOBB'un 2010 Ağustos ayına ait istatistiki verilerine göre¹, Türkiye'de kurulan 4.369 ticari şirket arasında, limited şirket sayısı 4.031 iken, bu sayının, anonim şirketlerde 226, kolektif şirketlerde 3 olarak kalmış olması manidardır. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile birlikte anonim şirketlerin (özellikle aile tipi) limited şirketlere dönüşümüne tanık olmakla beraber bu ivmenin artacak olması, konunun önemini daha da artırmaktadır.

Görüldüğü üzere yaygın ve karma bir görüntüsü olan limited şirkette, kanunkoyucu, ortağın çıkmasını yasal olarak (TTK m.551/1-2.f.) düzenlemiştir. Bu çalışmada, genel olarak diğer ortaklıklarla mukayeseli şekilde çıkma müessesesinin değerlendirilmesinin yanında, öğretilerde hakkında yoğun tartışma yapılan iki kişilik limited şirketlerde çıkma ve sonuçlarına önemine binaen, ayrı başlık altında yer verilmesi uygun

* Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi (35. md.).

** Augsburg Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Erhan Temel'e değerli görüş ve önerileri için teşekkür ederim.

¹ http://www.tobb.org.tr/ist/resmidosya/agustos/agustos_toplu.xls (Erişim: 25.09.2010).

görölmüştür.

II. Ortaklıklar Hukukunda Çıkma

A. Genel Olarak

Sürekli edim içeren sözleşmeler², tarafların yaşamları açısından önemli bir yer tutarlar. Bu yüzden taraflar, aralarındaki anlaşmaya göre veya haklı sebepler³ bulunduğu takdirde kanunda öngörülen koşullara uymak suretiyle; belirli süreli ise, sürenin sona ermesinden önce veya süreli değilse feshi ihbara gerek duyulmaksızın ilişkiye olağanüstü olarak son verebilmektedir⁴. Bunun yanında - birleşme sözleşmesi niteliğinde - sürekli edim içeren şirket sözleşmelerinde, imkan ölçüsünde diğer olanakları (ortanın çıkma veya çıkarılması ya da yöneticinin yönetim yetkilerinin kısıtlanması, kaldırılması vs.) kullanma eğilimi artmaktadır. Öyleyse anonim şirketin kendine has durumu bir tarafa bırakılacak olursa, diğer ticari şirketlerde ve hatta adi şirketlerde şartlar oluştuğu takdirde, şirketin feshi yanında, şirket

² Sürekli borç ilişkileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası. İstanbul 2003, s. 1209 vd. ; Seliçi, Özer, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976, s. 186 vd.

³ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, haklı sebep konusunda, yürürlükteki kanundan farklı bir yol izlemeyerek haklı sebebi (TTK m.187), Tasarı'nın 245. maddesinde yine bir maddede tanımlamaktadır: "Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirket maksadının elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek surette ortadan kalkmış olmasıdır...". T.C. Adalet Bakanlığı, 17 Şubat 2005 tarihli Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Ankara 2005 (Bundan sonra sadece "Tasarı" olarak anılacaktır.). Ayrıca Adalet Alt Komisyonu'nda kabul edilen Tasarı metni, haklı sebepleri düzenleyen hükümler açısından hükümetin sunduğu Tasarı'yla aynı olup, bir değişiklik getirmemiştir (Bkz. Tasarı m.245,255,531,629,636/3,638/2,639); Tasarı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Moroğlu, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler. 5. Baskı. İstanbul 2007.

⁴ "Hukuk sisteminde istisnai de olsa haklı sebeplere, ilişkiye son verme olanağından farklı bazı sonuçlar bağlandığını da görüyoruz: Örneğin, MK. 124'e göre, pek önemli (haklı) sebeplerin varlığı halinde yargıç evlenme yaşını (erkek veya kadın) her iki yan içinde 16'ya indirebilir. Yine bunun gibi, MK: 289 gereğince, nesebin reddi davasının yasada öngörülen 1 yıllık süre içinde açılmaması " haklı sebebe" dayanıyorsa, sürenin geçirilmiş olması davanın dinlenmesine engel teşkil etmez. Görüldüğü gibi burada haklı sebebin işlevi, yasal sürenin geçmesine rağmen hakkın düşmesine engel olmaktır". Bkz. Çamoğlu, Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortanın Haklı Sebeple Çıkarılması, 2. Bası. İstanbul 2008, s. 22-23, dn. 23.

sözleşmesine özgü çıkma müessesesinin işletilmesi mümkün olacaktır. Bu çözüm, TTK'ya hakim olan “şirketi ayakta tutma” prensibine de uyan bir durumdur⁵.

Türk Ticaret Kanunu çeşitli maddelerinde “çıkma” kavramından söz ettiği halde, bu kavramı tanımlamamıştır. Ortağın çıkması, ortağın şirketle kendi arasındaki ortaklık bağına son vermek üzere, varması gerekli bir irade beyanı ile yapmış olduğu, tek taraflı bir hukuki işlemidir⁶. Çıkarılmadan⁷ farklı olarak ortaklıktan çıkmada, ortağın arzu ve iradesi dahilinde şirketle ilişkisi kesilmektedir⁸. Şimdi sırasıyla diğer ticari şirketlerde ve kooperatiflerde, “ortağın ortaklıktan çıkması” müessesini inceleyeceğiz ve akabinde limited şirketlerde, bu müesseseyi etraflıca değerlendireceğiz.

B. Adi Şirketlerde

Bir şahıs şirketi olan adi şirkette, ortakların istediği zaman çıkmasına izin verilmemiştir, diğer bir deyişle, Borçlar Kanunu'nda adi şirketten ortağın çıkmasına olanak veren açık bir hüküm yoktur.

Adi şirkette çıkmak isteyen ortak, ancak kalan ortaklar arasında oybirliği sağlarsa (olağanüstü işlem gereği), hissesini alarak çıkabilir⁹. Bunun

⁵ “(...) Ancak, bir şirketin haklı sebeplerle fesih ve tasfiye edilmesi her zaman için ortaklara, çıkar bir yol ve fayda sağlamaz. Genellikle fesih ve tasfiyede ticari işletmede mevcut olan menkul ve gayrimenkul değerler azalır ve hatta kıymetlerini tamamen kaybedebilirler. Bu itibarla kanun koyucu şirketin feshi hükümleri yanında, ortakların talebi üzerine de, muhik sebeple bir ortağın mahkeme kararı ile ihracı suretiyle şirketin devamını, memleket ekonomisi ve ortakların hukuku bakımından zaruri ve faydalı görmüştür.”. YTD. T. 8.5.1972, E. 1972/2242, K. 1972/2304, RKD, Eylül-Ekim 1972, Sa. 9-10, s. 371.

⁶ Seliçi, s. 33; Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 4. Bası. İstanbul 2009, s. 225; Deryal, Yalya, Ticaret Hukuku, 7. Baskı. Trabzon 2004, s. 384; Çevik, Orhan Nuri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Dördüncü Baskı. Ankara 2003, s. 244; Erdil, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma Diğer Şirket Türleri ile Mukayeseli Olarak, İstanbul 2004, s. 24.

⁷ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Üçışık, Güzin, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 189-207.

⁸ Baştuğ, İrfan, “Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması”, Ank.BD, Sa. 6 (1971), s. 803; Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt II Madde: 420-815, 4. Bası. İstanbul 2004, s. 1487; Kayar, İsmail, Şirketler Hukuku, İkinci baskı. Ankara 2007, s. 219.

⁹ “...Diğer ortakların muvafakatı olmadıkça bir ortak şirket sözleşmesiyle meydana gelen

dışında, çıkmının şartları ve sonuçları şirket sözleşmesinde düzenlenmiş olabilir¹⁰. Böyle bir durumda ortak, sözleşmeye konulan şartlara uyararak çıkabilir ya da ortağa, serbestçe çıkma hakkı tanımabilir. Ancak sözleşmede çıkmaya dair hiçbir hüküm yoksa veya oy ittifakı sağlanamamışsa, ortak, ancak şirketin haklı sebeple feshini isteyerek çıkmayı sağlayabilir¹¹.

C. Kollektif Şirketlerde

Kanun koyucunun, limited şirketlerde olduğu gibi (TTK m.551/1-2.f.), kollektif şirket hükümlerinde doğrudan ortağın çıkmasına dair bir düzenleme yapmaması, bu konuya olumsuz baktığını akla getirebilir¹². Ancak kanun, TTK m.201 -205 arasındaki hükümlerde (ayrılmanın hukuki sonuçlarına değinerek) ve TTK m.267’de çıkma ve çıkarılmadan beraber söz etmiştir¹³. Bu düzenleme karşısında, ölüm hali hariç (TTK m.195)¹⁴, şirketten çıkmının ancak sözleşmede düzenlenmekle mümkün olacağı konusunda doktrinde baskın görüş hakimdir¹⁵. Bu çözüm Türk özel

hukuki bağı çözemez”. Bkz. Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, İkinci Baskı, Ankara 1973, s. 152; DERYAL, s. 182.

¹⁰ “Bu durumda yine oybirliği kararı vardır ve bu, şirket sözleşmesinde belirtilmiş olmaktadır.”. Bkz. Baştuğ, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir 1974, s. 43.

¹¹ Kayar, s. 41; ancak böyle bir durumda da sözleşmeye tek taraflı olarak aykırı davranan ortak, diğer ortakların bu durumdan kaynaklanan zararlarını ödemeyi peşinen kabul etmiş sayılır. Bkz. Karayalçın, (Şirketler), s. 152; “BK m.536 da süresiz adi şirket ortaklarının yıl sonunda hüküm ifade etmek üzere, 6 ay önceden bildirmek suretiyle şirketin feshini isteyebilecekleri öngörülmüştür. Bu hüküm ile, adi şirket ortağına şirketi feshederek şirket bağından sıyrılma, şirketten ayrılma olanağı verilmiştir”. Bkz. Baştuğ, (Şirketler), s. 44.

¹² “Ticaret Kanunumuzda, ortağın şirketten çıkmasına değinilmiş bunun ne suretle yapılacağını belirten hükümler getirilmemiş, buna karşılık ‘çıkarılma’ etraflıca düzenlenmiştir.”. Çevik, Orhan Nuri, Kollektif Şirketler, Ankara 1978, s. 402; aynı yönde Selekler, Ferit, “Kollektif Şirketlerde Ortağın Şirketten Çıkması”, İÜHFM (Ord. Prof. Ernst E. Hirsch’e Armağan Özel Sayı), C. XLII, Sa. 1-4, 1977, s. 437.

¹³ Buna karşılık, İsv.BK m.576 ile, kollektif şirketlerde çıkma konusu düzenlenmiştir. Selekler, s. 437.

¹⁴ Arslanlı, Halil, Kollektif ve Komandit Şirketler, 2. Bası. İstanbul 1960, s. 378, dn. 8.

¹⁵ Arslanlı, (Kollektif-Komandit), s. 376, İmregün, Oğuz, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 87; Baştuğ, (Şirketler), s. 110, dn. 45; Mimaroglu, Sait Kemal, Ticaret Hukuku İkinci Cilt, Ankara 1972, s. 219-222; Uçar, Salter, Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kurulması-

hukukuna hakim olan sözleşme serbestisi ilkesine de uygundur.

Bize göre, oy birliği ile karar alınmadıkça ya da şirket sözleşmesinde çıkma ve şartları özel olarak düzenlemedikçe¹⁶, ortada ortağın çıkmasını gerektirecek bir haklı sebep (ör. ortaklıkta kalmasının çekilmez bir hal alması gibi) olsa dahi yine de tek taraflı olarak kendi iradesiyle şirketten çıkması mümkün olmayacaktır. Ancak bu durumda haklı sebeple şirketin feshi istenebilir¹⁷. Sonuç olarak kollektif şirketlerde, sözleşmede düzenlenmek şartıyla kanunkoyucunun, çıkma halini bir ortaklık sıfatının kaybı (çıkarılma gibi) olarak kabul ettiğini düşünmekteyiz.

D. Anonim Şirketlerde

Limited şirkette söz konusu olan çıkma hakkı (TTK m.551), anonim şirket ortaklarına tanınmamıştır¹⁸. Ana sözleşmeye hüküm konulsa dahi ortağa, çıkma hakkı tanınamayacağı kanaatindeyiz. Ancak şirketten çıkmak

Faaliyetleri, Çıkma ve Çıkarılma Halleri Dağılıma Sebepleri, İstanbul 1996, s. 118; Şener, Oruç Hami, Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Birinci Baskı, Ankara 2002, s. 41; Bahtiyar, s. 60; Deryal, s. 211; “Bir ortağın şirketten rızaen ayrılabilmesi, bu yolda şirket mukavelesinde hüküm bulunması veya ortaklarca, oy birliği ile gösterilecek muvafakat ile mümkündür. Çünkü kişisel güven esasına bağlı bu şirketlerde ortaklar prensip olarak birbirlerine karşı angajedirler. Dolayısıyla bir ortak için şirket mukavelesinde rızaen ayrılmaya cevaz veren bir hüküm bulunması hariç şirketten oybirliği olmaksızın ayrılabilme sonucunu verecek tek yol, eğer haklı sebepler varsa şirketin feshinin istenebilmesidir.” Aynı yönde bkz. Tekil, Fahiman, Şirketler Hukuku Birinci Cilt Genel Bilgiler – Adi Şirket – Kollektif ve Komandit Şirketler, İkinci Bası. İstanbul 1976, s.188; “TTK’nın 195-205 maddelerinin kenar başlığı “ ortakların şirketten ayrılması” ibaresini taşısa da, bununla ortağın şirketten rıza dışı ayrılması anlamına gelen “ çıkarılma”yı ifade ettiği açıktır. Buna göre ortağın kendi rızasıyla şirketten çıkması, TTK’da düzenlenmemiş olması nedeniyle mümkün değildir, ortaklıktan çıkmayı mutlaka isteyen ortak, bu arzusuna, şirketin feshini isteyerek ulaşabilir denilmektedir.” Aksi yönde Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Temel Esaslar, 4. Tıpkı Baskı, Adana 2006, s. 138.

¹⁶ Selekler, s. 440.

¹⁷ Aynı yönde bkz. Arslanlı, (Kollektif-Komandit), s. 376; Baştuğ, (Şirketler), s. 111, dn: 36; Şener, s. 42; böyle bir durumda feshe gerek kalmadan, haklı nedenlerle, ortaklıktan ayrılabilinmelidir. Karşı yönde bkz. Mimaroglu, s. 222.

¹⁸ Sönmez, ayrılma hakkı konusunda, anonim ortaklığın limited ortaklığa dönüşümü ile ilgili TTK m.554 hükmünü hariç tutmuştur. Bkz. Sönmez, Yusuf Z., Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı, İstanbul 2009, s. 60 vd. ve Tasarı ile gelen yenilikler için orada bkz. s.186 vd.

isteyen ortak, payının tümünü geçerli şekilde devrederek, anonim şirketten çıkmış sayılabilir ki¹⁹; bu durum da şahıs şirketleri anlamında bir çıkma sayılmayacaktır²⁰.

E. Komandit Şirketlerde

Kollektif şirketlerde fesih, infisah, tasfiye ve ortakların çıkma ve çıkarılmasına dair hükümler (adi) komandit ortaklıklarda da uygulanır. Çünkü TTK m. 267'in yaptığı atıf ile 185 - 242. madde hükümleri komandit ortaklıklara da uygulanmaktadır²¹. Memleketimizde pek rastlanmayan sermayesi paylara bölünmüş (paylı) komandit ortaklıklara ise TTK m.476'nın yollama yaptığı hükümler uygulanır²². Bu nedenle çıkma bakımından (fesih hariç)²³ adi komandit şirketler için saydığımız esasların, paylı komandit şirketler için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

¹⁹ Deryal, s. 285. "Halka açık anonim ortaklıklarda, pay sahiplerinin şirketten çıkma hakkına ilişkin tek düzenleme, Sermaye Piyasası Kanunu m. 22/i çerçevesinde çıkarılmış olan Seri: IV No: 8 Tebliğinde yer almaktadır". Karş. Çeker, Mustafa, "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Bir Kararı Münasebetiyle)", BATİDER, C. XXIII, Sa. 1, (Haziran 2005), s. 62.

²⁰ Tekinalp, Ünal (Poroy, Reha/Çamoğlu, Ersin), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Basım. İstanbul 2009, N. 848.

²¹ Arslanlı, (Kollektif-Komandit), s. 643; Mimaroglu, s. 337; İmregün, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, On Üçüncü Bası. İstanbul 2005, s. 227; 11.HD. 3.7.1975, 2086/4647 sayılı karar için bkz. Moroğlu, Erdoğan/Kendigelen, Abuzer, Notlu İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 8. Bası. İstanbul 2004, s. 195; Karayalçın, (Şirketler), s. 333; Deryal, s. 220; "T. Ticaret Kanununun 267. maddesi hükmü gereğince, kollektif ortaklığın infisahına ve tasfiyelerine ilişkin ve ortakların Çıkma ve Çıkarılmalarına dair olan 185 – 242. maddeleri hükümleri, adi komandit ortaklıklarında da uygulanır. Bu hüküm uyarınca süreli adi komandit ortaklıklarında, ortaklığın feshini isteyen ortakların haklı nedenlerle, ortaklıktan çıkarılması davalarının T. Ticaret Kanununun 197/1. ve süresi belli olmayan ortaklıklarda da T. Ticaret Kanununun 198/1. maddesinin uygulanması gerekir". Y.11.HD., 03.04.1974, E.713/K. 2259 sayılı karar için bkz. Akyazan, Sıtkı, "Şahıs Şirketlerinde Ortaklığın Feshi ve Ortaklıktan Çıkarma", BATİDER, C. X, Sa. 3, (Haziran 1980), s. 629'dan naklen.

²² "Paylı komandit şirkete, genellikle anonim şirket hükümleri, istisnai olarak da (adi) komandit şirket hükümleri uygulanır (TK.m.476)". Bkz. Deryal, s. 222.

²³ Fesih bakımından anonim şirket hükümleri uygulanır.

F. Kooperatiflerde

Tacir olup olmadığı hala tartışmalı olan kooperatifler²⁴ hakkında bu tartışmalara girmeden sadece ortağın çıkma hakkına değineceğiz²⁵.

Açık kapı ilkesine göre, her ortağın kooperatiften çıkma hakkı bulunmaktadır²⁶ (Koop.K m.10). Ancak bu hakkın kullanılabilmesi için kooperatife bildirimde bulunulması gerekir (Koop.K m.12). Bu bildirim (ihbar), tek taraflı bir irade beyanı olarak kullanılan bozucu yenilik doğuran bir haktır²⁷. Çıkmanın gerçekleşebilmesi için bu çıkma iradesinin ana sözleşmeye uygun olması gerek ve yeterlidir; diğer bir deyişle çıkma beyanı başka bir şekle tabi değildir²⁸. Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır; ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilmelidir.

Çıkma hakkı mutlak bir ortaklık hakkı olduğundan, ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına ilişkin düzenlemeler hükümsüzdür. Ancak Koop.K. m.11/I (karş. İsv.BK m.843/I), bu duruma bir istisna getirmiştir²⁹. Buna göre ana sözleşme ile bu hak en çok 5 yıl süre ile sınırlandırılabilir. Kooperatif Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci cümlesinde ise şu ifadeye rastlamaktayız: "*Haklı ve önemli sebeplerle, bu süreden evvel çıkabileceği konusunda ana sözleşmeye hüküm konulabilir*". Buna göre çıkma hakkı

²⁴ 1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde kooperatif; "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir." şeklinde tanımlanmıştır. Tartışmalar için bkz. Kurtulan, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 5.Baskı, Ankara 2007, s. 53 vd.; yine bkz. Karayalçın, (Şirketler), s. 389 vd.; Deryal, s. 346 vd.

²⁵ Kooperatif ortaklığından çıkma hakkında geniş bilgi için bkz. Can, Mustafa Erdem, "Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Haziran-Aralık 2007), C. XI, Sa. 1-2, (İbrahim Ongün'e Armağan 2009), s. 71-95.

²⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N.1799, 1817.

²⁷ Can, s. 76, 77; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1818.

²⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1818; makul bir süre içinde cevap verilmezse, çıkma iradesi, noter aracılığı ile bildirilebilir. Bkz. 11.HD. T. 06.02.1978, E.111/K.332, Can, s. 79, dn. 32'den naklen yayınlanmamış karar.

²⁹ Can, s. 80.

sınırlandırılmış olsun veya olmasın, her halükarda, “haklı ve önemli sebeplerin bulunması halinde”, ortağın kooperatiften ayrılmasına izin verilecektir³⁰. Koop.K. anılan duruma ana sözleşmede hüküm varsa, izin vermiştir³¹. Üstelik her hak gibi çıkma hakkı da dürüstlük kuralına (TMK m.2) uygun olarak kullanılmalıdır³². TEKİNALP’e göre, çıkma sebepleri bildirilmemişse, “haklı sebep” kooperatifin hukuki niteliği göz önüne alınarak, haklı sebeplere dair genel ilkelere göre saptanır³³. Haklı sebeplerin varlığında da ortağın çıkma beyanında bulunması gerekir. Bildirim süreye bağlıdır³⁴ ve hesap yılı sonunda hüküm ifade eder. Bildirim kooperatif yönetim kurulunca kabul edilmezse yani reddedilirse, ortağın dava açmasından başka çare kalmayacaktır³⁵.

III. LİMİTED ŞİRKETLERDE ÇIKMA

A. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Hallerde Çıkma

Kanunkoyucu, diğer özel hukuk sözleşmelerinde olduğu gibi limited şirket ana sözleşmesinin hazırlanmasında da ortaklara geniş özgürlük

³⁰ Can, s. 75, önemli fikir aykırılıkları, sağlık durumu gibi haklı sebebe örnekler için bkz. orada s. 80; yine bkz. Karayalçın, (Şirketler), s. 471; Tekil, Şirketler Hukuku Limited Şirketler ve Kooperatifler, İkinci Bası. İstanbul 1978, s. 146; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1823; Doğanay, (Şerh II), s. 1552; Eriş, Gönen, Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Ankara 1998, s. 356; Deryal, s. 386.

³¹ Tekinalp, Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi, İstanbul 1972, s. 143; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1823; Deryal, “Kooperatiflerde Ortak Sifatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi SBE, 1994), s. 178.

³² Can, s.76.

³³ Tekinalp, (Kooperatif), s. 143; pancar ekimini terk etmek kooperatiften ayrılma için haklı bir nedendir. Bkz. Y.TD. 01.11.1962, 4737/3735, BATİDER, C. II, Sa. 3 (Mart 1964), s. 488 ve Karayalçın, (Şirketler), s. 471, dn. 126’dan naklen; aksi görüşte bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1823.

³⁴ “Bu sürenin konulma amacı, belirsiz süreli bir hukuki ilişki olarak görünen üyelik ilişkisinin, üyenin tek taraflı irade açıklaması ile sona erdirilmesinde kooperatifin hazırlıksız yakalanmaması, bir başka ifadeyle, hazırlık yapabilmesi için ona altı aylık bir süre tanınması düşüncesidir.”. Bkz. Deryal, s. 386, dn. 2; aksi yönde Tekinalp, (Kooperatif), s. 145; ayrıca bkz. Can, s. 80.

³⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1823. Çıkma olarak kabul edilen diğer haller için bkz. Can, s. 81 vd.; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1825 vd.

tanımıştır³⁶. TTK m. 551'e göre; "Şirket mukavelesiyle, ortaklara şirketten çıkma hakkı verilebileceği gibi bu hakkın kullanılması muayyen şartlara da tabi tutulabilir"³⁷.

Limited şirket ana sözleşmesi ile bazı ortaklara veya ortakların hepsine³⁸, ortaklıktan çıkma hakkı, şartlı veya herhangi bir şarta bağlanmaksızın verilebilir³⁹, diğer bir deyişle *çıkışını bildirme hakkı tanınabilir*⁴⁰. Bu şekilde ana sözleşme ile ortaklara çıkma hakkı tanınması durumunda, aksi sözleşmede öngörülmedikçe, çıkma hakkı, şirkete ulaşması gereken⁴¹ ve hiçbir şekilde bağlı olmayan, tek taraflı bir irade beyanı ile kullanılan bozucu yenilik doğuran bir haktır⁴². Çıkma hakkı, kuruluşta sözleşmeye konulabileceği gibi sonradan esas sözleşme değişikliği yapılarak da düzenlenebilir⁴³. Şirket sözleşmesinde hüküm yoksa, ortağın şirketten çıkmak istemesi şirket sözleşmesine aykırı bir hareket olacaktır. Diğer ortaklar, çıkmadan kaynaklı bir zararın doğması halinde bunun tazminini

³⁶ Uçar, s. 325, 370.

³⁷ Bu hüküm (TTK m.551/1.f.) sözleşmede bir düzenleme olup da, haklı sebepler olsa bile çıkmaya izin vermeme veya ancak bazı şartlar altında izin verme şeklinde anlaşılırsa; haklı sebepler, tek başına çıkma için yeterli olmadığı şeklinde bir yanlış kanyaya götürecektir ki; bu da isabetli bir yorum olmayacaktır. Tekil, (Limited-Kooperatif), s. 13, dn. 11; ancak limited şirket ortaklarının, özgür ve birbirine uygun iradeleriyle şirket sözleşmesine koydukları çıkmaya ve şartlarına dair hükümler, amir hukuk kurallarına yani ahlak, adab ve kamu düzenine aykırı olmadığı sürece, uyulmakla yükümlü olunan hükümlerdir. Komandit ortaklıkla ilgili olarak benzer görüş için bkz. Akyazan, s. 635.

³⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b; Pulaşlı, s. 1061; Baştuğ, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966, s. 30 vd.

³⁹ "Bu halde her ortak sözleşmenin kendisine tanıdığı çıkma hakkını dilediği zaman kullanarak, şirketten ayrılabilir." Bkz. Baştuğ, (Şirketler), s. 259; Doğanay, (Şerh II), s. 1487; Çevik, (Limited), s. 244.

⁴⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b; Bahtiyar, s. 225; Cerrahoğlu, M. Fadullah, Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 1976, s. 234; Kayar, s. 220; ayrıca bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 31-33.

⁴¹ Çıkma bildirisini kabule müdür yetkilidir. Bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 40.

⁴² Baştuğ, bu hakkın iş yılı sonunda hüküm ifade edecek, belirli bir ihbar süresine tabi tutulması gerektiğini (BK m.538; İsv.BK m.844/I) söylemektedir. Bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 101.

⁴³ Arslanlı/Domaniç, Hayri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi Cilt: III. İstanbul 1989, s. 767; aksi yönde Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 31 vd.

isteyebileceklerdir⁴⁴.

TTK m.551/1.f. uyarınca çıkma hakkı kullanıldığında, ayrılma, bu hakkı kullanan ortağın beyanı ile gerçekleşir. Ayrıca mahkeme kararına ihtiyaç yoktur (TTK m.551/2.f. de olduğu gibi)⁴⁵. Dolayısıyla bu beyan şirketin onayı aranmaksızın hüküm ve sonuç doğurur ve ortakla şirket arasındaki ilişkiyi ileriye yönelik sona erdirir. Pay defterine kaydın ise sadece açıklayıcı etkisi vardır⁴⁶. Ortak ile ortaklık arasındaki hukuki ilişki yani iç ilişkide durum böyle iken, dış ilişkide ise çıkma tescil ve ilan ile hüküm ifade eder⁴⁷.

Ortaklık sözleşmesinde çıkma hakkı tanınırken, bunun ileride doğuracağı sakıncaların bilinmesi ve göz önünde bulundurulması gerekir. Çünkü sözleşme gereğince çıkan ortağın, ayrılma payının şirketçe ödenmesi gündeme gelecektir. Bu durum şirketin mali gücünün sarsılması (özellikle ortağın pay karşılığının yüksek olduğu durumlarda) ve ekonomik açıdan sıkıntıya düşmesine neden olabilir⁴⁸.

Şirketin asgari düzeyde kazanç sağlayamaması, bir ortağın ölümü veya şirketten çıkarılması vb. durumlar, ana sözleşmede belirlenebilecek çıkma sebeplerine örnek olabilir⁴⁹. Çıkma hakkı bazı şartlara bağlı olarak da verilebilir⁵⁰. Örneğin, çıkmanın ancak payın diğer ortaklardan birine veya

⁴⁴ Karayalçın, (Şirketler), s. 384.

⁴⁵ Yanlı, Veliye, "Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil", Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'a Armağan Cilt I, İstanbul 2003, s. 685.

⁴⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b.

⁴⁷ Sicile başvurmak müdürün görevidir. Bu görev savsaklanırsa, çıkan ortak sicil memuruna ihbarda bulunarak re'sen tescili sağlayabilir. Tescilin yapılmaması halinde ortağın, ayrılma konusunu bir tespit davası ile mahkeme kararına bağlayarak sicil memuruna başvuru hakkı her zaman saklıdır. Bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 68 vd; aynı yönde Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b; Yanlı, s. 685.

⁴⁸ Şirket bu ayrılmayı kabul etmek ve sermaye azaltılmasını gerçekleştirmek zorundadır. Bkz. Arslanlı/Domaniç, s. 771; Baştuğ, (Şirketler), s. 259; Yanlı, s. 684.

⁴⁹ Daha fazla örnek için bkz. Arslanlı/Domaniç, s.767-768; "şirket sözleşmesinde çıkma hakkı belirli sebeplerin varlığına tanınmışsa, bu sebeplerin bulunması halinde dahi çıkmanın gerçekleşmesi ortakların bu yönde alacakları bir karara da bağlanabilir.". Yazara göre, bu durumda son karar ortaklar verecek ve bu karar çıkmanın gerçekleşmesi açısından kurucu nitelikte olacaktır. Bkz. Yanlı, s. 687.

⁵⁰ İmregün, (Kara Ticaret Hukuku), s. 515; Baştuğ, (Şirketler), s. 259; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b; sözleşmede yer alan sebeplerin gerçekleşmesiyle,

üçüncü kişiye ya da payları oranında diğer tüm ortaklara devri suretiyle gerçekleştirilebileceği⁵¹, çıkma bildirisinin ardından belirli bir süre geçtikten sonra kullanılabilirliği, çıkma hakkı kullanıldığında ortağa payı karşılığı sınırlı bir nakit para ödeneceği⁵² gibi hususlar, ortağın/ortakların ayrılma şartları olarak şirket sözleşmesinde yer alabilir⁵³. Bu ve benzeri durumlarda şirketten çıkmak isteyen ortak, şirket sözleşmesinde öngörülen şartları yerine getirmek suretiyle şirketten çıkabilir veya belirli durumlarda çıkma hakkının kullanılmayacağı yönünde sözleşmeye şart konulup, ortağın çıkması sınırlanabilir⁵⁴.

Şirket ana sözleşmesinde, çıkma hakkının kullanılmasının belirli sebeplere bağlanması durumunda, şirket bu sebebin gerçekleşmediğini ileri sürebilir. Bu takdirde sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini, mahkeme tespit ve takdir etmelidir⁵⁵. Hemen belirtelim ki, mahkeme kararı, sadece çıkma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitine ilişkin olup, bu karar yenilik doğurucu bir etkiye sahip değildir. Mahkeme şirket sözleşmesinde öngörülen sebebin gerçekleştiğine kanaat getirirse, mahkemenin verdiği bu karar, geçmişe yönelik (çıkma hakkının şirkete ulaştığı andan itibaren sonuç doğuran) bir tespit kararı olmalıdır⁵⁶.

Şirket sözleşmesinde çıkmaya dair konulan her türlü kayıt ve şart, Borçlar Kanununun sözleşme serbestisi ilkesini sınırlayan 19. ve 20.

ortak ortaklıktan ayrılabilir. Hakim, tartışmalı durumlarda, sadece sözleşmede belirtilen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini denetleyecektir. Şener, s. 251, dn. 790.

⁵¹ Bu konuda bkz. Yanlı, s. 673-693.

⁵² Baştuğ, (Şirketler), s. 259.

⁵³ Arslanlı/Domaniç, s. 768; “Bunun yanında sözleşmede, sebepli ve sebepsiz olarak imkan tanınmış olsun, şirketten ancak belirli şartlar altında çıkılabileceği de düzenlenmiştir.”. Bkz. Yanlı, s. 684.

⁵⁴ İnan, Yusuf Ziya, Limited Şirketler, İstanbul 1968, s. 67; Karayalçın, (Şirketler), s. 384; Baştuğ, (Şirketler), s. 259.

⁵⁵ “Şirket sahasında da kaideten akid serbestisi caridir.”. Bkz. Arslanlı, “Limited Şirketler Hukukuna Genel Bir Bakış”, BATİDER (Haziran 1962), C. I, Sa. 4, s. 438; aynı yönde Baştuğ, (Şirketler), s. 259; “Bu sınırlamalar, çıkmanın bildirilmesine, süresine ve ödemelere ilişkin olabilir.”. Bkz. Uçar, s. 370.

⁵⁶ Yanlı, s. 685. Pulaşlı ise, mahkeme kararının kurucu nitelikte olduğu ve ortağın karar tarihinde şirketten çıkmış kabul edileceğini söylemektedir. Aksi yönde Bkz. Pulaşlı, s. 1061.

maddelerine tabidir⁵⁷.

Çıkma bozucu yenilik doğuran bir hak olduğundan, çıkma bildirimini alan şirketin, bu bildirimde onay vermesi gerekmez. Bildirim, şirketçe öğrenildiği andan itibaren sonuçlarını doğurur. Ortaklıktan doğan hak ve yükümlülükler ortak ve şirket arasındaki iç ilişki bakımından sona erer ve ortaklar arasındaki ilişkiyi geleceğe yönelik olarak ortadan kaldırır⁵⁸.

Çıkma bildirisi tek yanlı, ulaşması gerekli bir isteği açığa vuran yani tek taraflı, vusulü muktazi irade beyanı ve yenilik doğuran bir haktır. BAŞTUĞ'a göre, bir açıdan bakıldığında ortağın şirket sözleşmesinden cayması (rücu) niteliğindedir ve şartları varsa şekil yönünden TTK m. 20/3.f. ve ispat hukuku yönünden HUMK m.288, 290 hükümlerin göz önünde bulundurulmalıdır⁵⁹.

Kanaatimizce, çıkma bildirimini genellikle bir şekle tabi değildir⁶⁰. Çünkü limited şirket ortakları, adi şirket ortaklarında olduğu gibi tacir sıfatına haiz olmak zorunda değildir. Böyle bir beyan yasal olarak herhangi bir geçerlilik şartına bağlanmadığı için sözlü hatta örtülü (zımni) bir davranışla da yapılabilir. Bu bağlamda çıkma iradesinin açık ve anlaşılır olması gerekli ve yeterlidir. Çıkma bildirimini şirket tüzel kişiliğine yapılmalıdır. Bildirim ulaştığı andan itibaren, bildirimde bulunan ortağın mali ve şahsi ortaklık hakları son bulmaktadır⁶¹. Yalnız ortağın, iç ilişkide son bulan ortaklık sıfatının, dış ilişki bakımından sona erebilmesi için ticaret siciline tescil şarttır.

B. Ortaklar Kurulu Kararıyla Çıkma

Öğretide, haklı sebebin varlığı dışında ortaklıktan çıkma olanağının sadece şirket sözleşmesiyle mümkün olacağını, aksi takdirde ortaklar oybirliği ile karar verse dahi herhangi bir ortağın şirketten çıkamayacağını

⁵⁷ Yanlı, s. 685, 686.

⁵⁸ Baştuğ, (Şirketler), s. 261.

⁵⁹ Baştuğ, (Şirketler), s. 261; "İsbat şekli bakımından bu bildirim yazılı şekilde yapılması gerekir". Benzer yönde bkz. Cerrahoğlu, s. 234.

⁶⁰ Ancak şirket sözleşmesinde çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin bir şekil öngörülebilir. Yanlı, s. 684 ve orada bkz. Wohlmann, Herbert: Schweizerisches Privatetrecht VIII/2, Basel und Frankfurt am Main 1982, s. 364. Aktaran: Yanlı, s. 684.

⁶¹ "Ortağın ortaklıktan çıkması, kendisine ortaklık payının iadesi anlamını taşıdığından, bu hususta TTK.m.551/4'de öngörülen prosedür uygulanır". Bkz. İmregün, (Kara Ticaret Hukuku), s. 515.

düşünen yazarlar olduğu gibi⁶², şirket sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkı tanınmasa dahi çıkmak isteyen ortağın - kendisi de dahil olmak üzere - tüm ortakların oybirliği ile muvafakat vermesiyle çıkabileceği de savunulmaktadır⁶³. Çünkü bir ortağın tek taraflı iradesi ile ortaklıktan çıkması mümkün değildir⁶⁴. Bütün ortakların onayına, çıkmak isteyen ortağın onayı da dahildir. Aksi halde çıkma değil, çıkarılma söz konusu olacaktır⁶⁵. Üstelik bu durum payın devrinden farklıdır⁶⁶.

Haklı sebepleri belirterek ortaklığa çıkma talebini yönelten ortağın, bu talebinin diğer ortaklarca kabulü⁶⁷, şirketten çıkmasına yeterlidir. Ayrıca mahkemeden karar alınması gerekmez⁶⁸.

*Temsil yetkisi başta olmak üzere, dış ilişkiye ait bulunan, ticaret sicili ile ilgili konularda çıkma iyiniyetli üçüncü kişilere, tescil anından itibaren hüküm ifade eder*⁶⁹.

Öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen ve bizim de katıldığımız bu çıkma şekli, ortakların, şirketin kaderini hep birlikte tayin etmesinin; şirket üzerindeki iradelerini - emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla özel hukukta var olan üstün iradelerini - her şeyin üstünde tutmasının bir sonucudur. Dolayısıyla ortakların, ortaklararası değişikliğe neden olan ve iç ilişkiye ilgilendiren kararlarının, oy ittifakı var oldukça, mahkeme dahil dış dünyayı ilgilendirmemesi gerekir⁷⁰. Ortağın ileri sürdüğü sebep haklı

⁶² Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 29 vd.

⁶³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677a; Arslanlı/Domaniç, s. 767; Uçar, s. 326; Yanlı, s. 686; Yıldız, Tasarı, s. 154.

⁶⁴ Çevik, (Limited), s. 244.

⁶⁵ Çıkmanın, çıkarma kararının kabulü ile gerçekleşebileceği hakkında bkz. Yanlı, s. 691; aynı yönde Kıyat, A. Serdar, "Limited Şirketlerde Ortağın Çıkma ve Çıkarılma Hallerinde Ayrılma Payının Hesaplanmasında Son Durum", Legal Hukuk Dergisi (Aralık 2007), C. 5, Sa. 60, s. 3819.

⁶⁶ "Sermaye koyma borcunun tamamen yerine getirilmiş olması halinde, ortakların kararı ile şirketten ayrılan ortağın haklarının TK m.551/f.4. uyarınca şirket esas sermayesinin itibari miktarını aşan mallarından ödenebileceği ve dolayısıyla payın şirket tarafından edinilebileceği" savunulmaktadır. Bkz. Yanlı, s. 686.

⁶⁷ Ortağın bu çıkma şekline, "Çekişmesiz Çıkma" diyebiliriz.

⁶⁸ Yanlı, s. 687.

⁶⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b.

⁷⁰ "Ortak çıkma hakkını şirkete karşı kullanır. Şirket çıkma talebini kabul etmediği

olmasa, hatta hiçbir sebep göstermese dahi çıkmak isteyen ortağın, bu isteğinin kabulü yönünde bütün ortakların gösterdiği iradeye, özel hukukta sözleşmelere egemen olan *iradenin muhtariyeti* gereği saygı gösterilmelidir.

C. Haklı Sebep Çıkma (Mahkeme Kararıyla Çıkma)

1. Kanuni Düzenlemenin Tanıtılması ve Tasarı ile Karşılaştırılması

Limited şirketlerde, haklı sebeplerin varlığında çıkma hakkı, ortağın kişiliğinin korunması ve sözleşme özgürlüğü gereğince, kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmiştir (TTK m.551/2.f.)⁷¹. Bu hakka dayanarak ortak, haklı sebeplerin varlığında, sözleşmede düzenlenmiş olsun olmasın (yeter ki kanunun öngördüğü haklı bir sebebe dayansın), çıkma hakkını kullanabilecektir⁷².

Haklı sebeple çıkma, emredicilik niteliği⁷³ gereği mutlak, bertaraf edilemeyen özel bir hak⁷⁴. Ana sözleşme ile sınırlandırılmayacağı gibi kaldırılması da mümkün değildir. Buna karşın kanun koyucu tarafından, bu hakkın kullanılmasının doğrudan ortağa verilmesi, şirketi korumak amacıyla uygun görülmemiştir. Haklı sebeplerin varlığı halinde ortağın çıkmasına izin verilmesini mahkemeden⁷⁵ talep etmesi şeklinde düzenlenmiştir⁷⁶. Dolayısı ile şirkete ortak olurken varolan beklentilerini ve şirkete katılma amacını kaybeden, şirkette kalması kendisi için çekilmez bir hal alan ortak,

takdirde; mahkemeye başvurması gerekir.”. von Steiger, Werner, Schweizerisches Privatrecht, Band VIII/2, Handelsrecht, 2. Halbband, Basel/Frankfurt am Main 1982, s. 365. Aktaran: Dirikkan, Hanife Öztürk, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı. Ankara 2005, s. 46, dn. 93.

⁷¹ Çevik, (Limited), s. 244; Yanlı, s. 687; Bahtiyar, s. 225.

⁷² Baştuğ, (Şirketler), s. 259; Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 42 vd.

⁷³ “..Haklı sebebe hukuki sonuçlar bağlayan hükümler, haklı sebebin temelini oluşturan objektif iyi niyet ve kişilik haklarının korunması ilkelerinin bir sonucu olarak emredici nitelik taşırlar.”. Bkz. Çamoğlu, “Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği”, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 290.

⁷⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677c; Şener, s. 252; Baştuğ, (Şirketler), s. 260.

⁷⁵ Baştuğ, (Şirketler), s. 260.

⁷⁶ Gerçi sadece haklı sebebe dayanan çıkma hali değil, limited şirketlerde haklı sebebin bağlandığı bütün hukuki sonuçlarda görüleceği üzere, talep mahkemeye yöneltilmiştir. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 43; ayrıca bkz. Türk Ticaret Kanunu'nun 543, 549/I-4.b. ve 551/III. maddeleri.

sözleşmede öngörülen sebeplerle ortaklıktan çıkmadan farklı olarak mahkemeye müracaat etmelidir⁷⁷.

TTK m.551/II'ye göre; “Her ortak, muhik sebeplere dayanmak şartıyla şirketten çıkmasına müsaade edilmesini veya şirketin feshini mahkemedен talebedebilir”.

Madde, bu haliyle, her ortağın haklı sebep varoldukça, ister çıkmayı isterse şirketin feshini talep edebileceği gibi bir izlenim uyandırmakta; dolayısı ile ortağın seçimlik bir hakka sahip olduğu fikrini akla getirmektedir. Ancak doktrinde bu tür bir yorumun tehlikeli olacağı ve sakıncalar doğuracağı savunulmaktadır⁷⁸. Bu görüşe katıldığımızı belirtmekle beraber eklemek isteriz ki; haklı sebeplerin varlığında ortağın, şirketin feshini istemesine, özellikle haklı sebep sahibi ortağın payı karşılığını alamadığı ya da alamayacağını açıkça anlaşıldığı ender hallerde yani “en son çare” olarak başvurulmalıdır⁷⁹.

TTK'da bir maddenin iki fıkrası ile düzenlenmiş olan çıkma (TTK m.551/I-II), Tasarı'da iki maddede daha ayrıntılı olarak ele alınmış ve ilk defa *çıkma*ya katılma kavramı getirilmiştir⁸⁰. Tasarının 638. maddesinin 2. fıkrası, 551 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünde olduğu gibi, ortağa haklı sebeplerin varlığında, çıkma davası açabilmesi olanağını sağlamıştır⁸¹:

“Her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir”.

⁷⁷ Kayar, s. 220; İmregün, (Kara Ticaret Hukuku), s. 515; Çevik, (Limited), s. 244.

⁷⁸ Baştuğ, (Şirketler), s. 260; “Ancak, çıkmayı haklı kılacak sebeplerle, ortaklığın feshini haklı kılacak sebepler arasında fark vardır”. Cerrahoğlu, s. 235.

⁷⁹ Dirikkan, s. 91 vd.; Wirth, Gerhard / Arnold, Michael / Greene, Mark, Corporate Law in Germany, Verlag C.H. Beck, München 2004, s. 26.

⁸⁰ Nerad, Hasan, “Limited Şirketlerin Geleceği Üzerine Bir Deneme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İrfan Baştuğ'un Anısına Armağan), C. 7, Özel Sayı, İzmir 2005, s. 236.

⁸¹ Aksi halde, ortak, onu ortak olmaya yönelen şartlar ortadan kalktığında şirkette kalmaya mahkum edildikten başka, şirketten ayrılmasını gerektiren sebepler doğduğu hallerde de şirketten ayrılamaz duruma düşürülür. Bu ise şahıs şirketlerinde bile kabul edilemez. Onun için haklı sebeplerle çıkma davası şahıs şirketlerine özgü ve varlığı zorunlu bir kurumdur. Bkz. Tasarı madde gerekçesi, m.638, s. 230.

Haklı sebepleri takdir yetkisi yine mahkemeye aittir. Tasarı m. 638/2.f. nin ikinci cümlesi ise, İsviçre Borçlar Kanunundan alınmış bir hükümdür. Çıkma davası açmış bir kişinin, yargılama süresince ortaklık haklarını kullanması ve borçlarını yerine getirmekle yükümlü olması konumuna uygun düşmeyeceği için böyle bir hüküm getirildiği kanaatindeyiz. Bu nedenle, uygulamadaki sıkıntıları giderebilecek isabetli bir düzenleme olsa da mahkemeye bu yönde bir talebi, kimlerin (şirketin mi yoksa ortakların mı) yönelteceği konusunun belirsiz kalması sıkıntı yaratacak gibidir⁸².

2. Haklı Sebebin Bulunması

Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili maddesinde (TTK.m.551/2.f.) ortağın limited ortaklıktan haklı nedenlere dayanarak çıkmayı isteyebileceği düzenlenmiş iken, hangi hallerin çıkmaya dayanak olacak haklı sebepler olacağı belirtilmemiştir. Bu konuda kollektif şirketlerde haklı sebebi düzenleyen 187 inci maddeden kıyas yoluyla yararlanılacağı doktrinde savunulmaktadır⁸³.

Bir sebebin haklılığını değerlendirmek hakimnin takdir hakkına giren sübjektif bir konudur. Haklı nedenler şirketin durumundan, ortakların

⁸² Yıldız'a göre, haklardan yararlanmanın dondurulması, şirket tarafından, borçlardan dolayı sorumluluğun dondurulması, çıkma davasını açan ortak tarafından talep edilmelidir. Bkz. Yıldız, Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007, s. 157. Bizce de bu çözüm, menfaatler dengesi açısından yerinde bir çözümdür.

⁸³ "...Haklı sebepler kollektif şirkette olduğu gibi değerlendirilir.". Bkz. Karayalçın, (Şirketler), s. 384; aynı yönde bkz. Baştuğ, (Şirketler), s. 260; Arslanlı/Domaniç, s. 735, 737; Başbuğoğlu, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu I. Cilt (Madde 1-815), Ankara 1988, s. 749; Doğanay, (Şerh II), s. 1490; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677c; N. 1678b; Uçar, s. 370; Cerrahoğlu, s. 235; Şener, s. 252; Kendigelen, Abuzer, Hukuki Mütealaalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte) Cilt II Ortaklıklar Hukuku, Kararları Tamamlanmış 3. Bası. İstanbul 2006, s. 400; Dirikkan, s. 41, 67; Yıldız, s. 156; "...özellikle çıkarılma hallerinde TTK m. 187 hükmünden yararlanılması mümkündür.". Bkz. Pulaşlı, s. 1039. Şahıs şirketlerine ait haklı sebep prensiplerinin limited şirketlerde hem ortağın çıkması, hem de şirketin feshi için açılacak davalarda uygulanacağı hakkındaki makale için bkz. Hueck, Alfred, Ausschluss aus der GmbH. Betrieb 1951. S. 108 ff. Aktaran: Baştuğ, s. 45, dn. 136; ayrıca Yargıtay kararı için bkz. "...limited Şirketlerin feshi TTK 549 ve onun atfı nedeniyle 187 md.sindeki şartların oluşmasına bağlıdır...". HGK. 22.4.1998, E.1998/11-291, K.1998/293, www.kazanci.com.tr, (Erişim: 20.08.2010). Bu prensibin, hem Alman hem de İsviçre hukuk doktrininde kabul gördüğüne dair bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 48 vd. ve orada dn. 147'de anılan eserler.

birbirleriyle ya da şirket ile olan ilişkilerinden veya ortağın kişisel durumundan doğabilir. Belirli bir çıkma nedeni sözleşmeyle tanınmamışsa, haklı nedenler dışında şirketten çıkılamaz.

Haklı sebebin varlığı tespit edilirken, limited şirketin sermaye mi yoksa şahıs karakterinin ağır bastığı araştırılmalıdır. Sermaye karakteri ağır basan limited şirketlerde⁸⁴, haklı sebepler daha çok ortaklar arası ilişkilerden doğan tamamen objektif nitelikli olaylar iken, şahıs karakteri niteliği ağır basan limited şirketlerde⁸⁵, subjektif nitelikli olaylardır⁸⁶.

Haklı sebeple çıkmayı tercih eden ortak için ortaklığın tasfiye halinde olması da haklı sebep bulunması koşuluyla çıkmasına engel teşkil etmemelidir. Nihayetinde bütün organlarıyla beraber çıkma davasında muhatap (davalı) olacak bir tüzelkişilik, diğer bir deyişle devam edegelen ve ticaret sicilinden silinmemiş bir şirket vardır. Ne zamanki tasfiye tamamlanır, ortaklık hakkında sicilden terkin işlemi yapılırsa o zaman çıkma hakkının kullanılması söz konusu olmayacaktır, dava açılmışsa dava konusuz kalacaktır.

Bir ortağın çıkma talebinde bulunmasına yol açan haklı sebep, genellikle ortakların kendi aralarında veya çıkma hakkını kullanan ortakla şirket arasında doğar. Ortaklar arasındaki anlaşmazlık, kanun, sözleşme veya ortaklar kurulu kararlarının yerine getirilmemesi, şirket ortakları arasında birbirine güvensizlik duyulması vb. haller haklı sebeplere örnek teşkil edebilir. Öğretide çıkmayı gerektirecek haklı sebeplerle ilgili çok değişik örnekler verilmiştir:

KARAYALÇIN'a göre, ortaklar arasında ihtilaf, kanunun veya şirket sözleşmesinin, ya da genel kurul kararlarının sürekli olarak ihlal edilmesi, şirketin amacına ulaşmasını engelleyen hukuki ve ekonomik imkansızlıklar, sürekli olarak şirketin zarara uğraması gibi örnekler haklı sebeple çıkmayı gerektiren sebepler olabilir⁸⁷.

CERRAHOĞLU'na göre çıkmayı haklı kılan sebepler, hastalık, ehliyetsizlik gibi ortağın şahsından doğabilecek sebepler olabileceği gibi,

⁸⁴ Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 49 vd.

⁸⁵ Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 47 - 48.

⁸⁶ "Haklı sebepler, limited şirket ortaklarının bazılarının kişiliklerinden ve ortaklar arasındaki ilişkilerden doğabileceği gibi, kişiliklere dayanmayıp maddi nitelik de taşıyabilir". Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677c; aynı yönde Karayalçın, (Şirketler), s. 384, Pulaşlı, s. 1062; Yıldız, (Tasarı), s. 156; Şener, s. 252.

⁸⁷ Karayalçın, (Şirketler), s. 384.

şahsı dışında doğan, normal olarak ondan ortaklığa devam etmesinin beklenemeyeceği duruma getiren hal ve olaylar da olabilir. Üstelik haklı sebep, her ortak açısından aynı olmayabilir⁸⁸.

DIRİKKAN'a göre⁸⁹, belirli bir ya da birkaç ortağın kişiliği ile ilgili olmayan, ekonomik kriz veya hükümet politikalarından dolayı şirket ilişkisinin devamının imkansız olduğu haller, genel olarak, hem haklı nedenle fesih hem de haklı nedenle çıkma hali için önem taşıyan hallerdir. Dolayısıyla, bir ortağın, diğer ortakların şahsi alanında veya şirket ilişkilerinde ortaya çıkan ve şirkette kalmasını katlanılmaz hale getiren nedenler, çıkması için haklı neden teşkil eder. Bu açıdan, özellikle şirkette azımlık⁹⁰ durumunda olan ortaklar için çıkma hakkının büyük önemi bulunmaktadır.

TEKİL ise, çıkmayı gerektiren haklı sebeplerin ancak ortakla şirket arasındaki ilişkilerde aranacağı, yani "objektif" haklı sebeplerden olması gerektiğini ileri sürmüştür⁹¹.

İMREGÜN'e göre, davalı ortağın yasal olmayan - vergi hukukuna aykırı - tasarruflarda bulunması, özellikle Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un ortaklara yüklediği sorumluluk dikkate alınınca davacı ortağın çıkması için bir haklı sebep teşkil edebilir⁹².

ÇEVİK, ortağın haklı sebeple ihracı için alınan genel kurul kararını, ortaklar arası anlaşmazlığı, güvensizliği, yasa, sözleşme ve ortaklar genel kurulu kararlarının yerine getirilmemesi veya sürekli ihlalini, şirketin üst üste birkaç yıl zarar etmesini çıkma nedenleri arasında saymıştır⁹³.

⁸⁸ Cerrahoğlu, s. 235, 236.

⁸⁹ Dirikkan, s. 42. Yazar'a göre, "Türk Ticaret Kanunu'nun 187. maddesinin I. Fıkrasının ilk üç bendinde yer alan ve ortağın kendi iradesi ile yarattığı kendi şahsında gerçekleşen haklı nedenler bulunduğu takdirde; TTK 187/II uyarınca şirketin haklı nedenle feshini talep etmesi mümkün değildir. O nedenle, bu tür olaylarda, kendi kusuru ile haklı nedeni yaratan ortağın haklı nedenle çıkmasına izin verilmesini talep hakkının da bulunmadığını kabul etmek yerinde olacaktır.". Ayrıca yazarın atıfta bulunduğu yabancı eserler için bkz. orada dn. 74.

⁹⁰ Alman ortaklıklar hukukunda, şirket sermayesinin %10'una tekabül eden payı elinde bulunduran kişi, bu hakkı kullanabilmektedir (Alm.LŞK m.50, f.1). Bkz. Wirth/Arnold/Greene, s. 226.

⁹¹ Tekil, (Limited-Kooperatif), s. 77; aksi yönde Cerrahoğlu, s. 236.

⁹² İmregün, Bilirkişi Raporları (1985-1986), İstanbul 2000, s. 155.

⁹³ Çevik, (Limited), s. 244, 245.

ŞENER'e göre, müdürün yaptığı faaliyetler, örneğin ortaklığı kendi yararları çerçevesinde yönetmesi, bu sebepten ortakların birbirine küs ya da kırgın olması veya ortaklığın kaderinde ortakların söz sahibi yapılmaması, bütünüyle bakıldığında, ortağın ortaklıktan çıkması için haklı sebep teşkil eder⁹⁴.

Yüksek Mahkeme de yeni bir kararında⁹⁵, “ Limited şirket ortağının, bir başka ortak hakkında tehdit suçundan şikayette bulunması, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olsa bile, ortağın bu iddiasını adli soruşturmayı gerektirecek kadar ilerletmiş olması ve aynı zamanda şirketin faal olmadığına belirlenmesi karşısında, şirketten çıkma bakımından haklı sebep sayılır.” demektedir.

Bütün bu durumlarda belirleyici olan, ortağın şirkette bundan sonra kalması konusundaki şirketin menfaatleri ile ortağın kendi menfaati gözetildiğinde; ortağın şirkette kalmasının kendisinden beklenip beklenemeyeceği ve şirket tarafından, ortağın şirkette kalması için ileri sürülen gerekçelerin kabul edilmesinin, hakkaniyete uygun olup olmayacağıdır⁹⁶. Bu çerçeveden bakıldığında, kural olarak payın devrinin tamamen fiili sebeplerden dolayı başarılı olmaması, bilançonun gecikmesi veya yanlış tanzim edilmesi nedeniyle sözleşme gereği elde edilmesi gereken kar payından daha düşük kar elde edildiği şeklindeki gerekçelerin, tek başına haklı neden olarak kabulü mümkün değildir⁹⁷.

3. Mahkeme Kararı (Çıkma Davası)

Limited şirkette ortağın haklı sebebe dayalı çıkması, çıkma talebini ortaklığa yönelmediği durumlarda, dava açması ile mümkün olacaktır⁹⁸.

⁹⁴ Şener, s. 252. Nitekim Yargıtay bir kararında, şirketin kötü yönetimi, ortakların toplanamadığı ve birbirlerine kırgın ve dargın olmaları nedeniyle, davacı pay sahibinin şirketten “haklı sebep” le çıkma talebini uygun görmüş ve onaylamıştır. Bkz. 11.HD. 23.12.1988, E.2382/K.7852, Uçar, s. 328'den naklen; ancak bu hak, hukukun genel ilkelerince iyiniyetle (MK m.2) kullanılmak zorundadır. 11.HD. 10.11.1989, E.7616/K.6156, Uçar, s. 379'dan naklen.

⁹⁵ 11.HD. 31.03.2009, E.2007/14988, K.2009/3869, BATİDER (Haziran 2009), C. XXV, Sa. 2, s. 456-457'den naklen.

⁹⁶ Dirikkan, s. 43.

⁹⁷ 11.HD. T. 19.02.1988, E. 2804 / K. 7784 sayılı karar için bkz. Eriş, Açıklamalı – İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler Ticaret Şirketleri Cilt II Madde: 223-556, 4. Baskı. Ankara 2007, s. 2825.

⁹⁸ “Haklı sebebe dayanarak çıkmak isteyen ortak, bu istemini ve dayandığı haklı sebep

Çıkma hakkının kullanılması ortağın iradesine bırakılmamıştır⁹⁹.

Haklı sebeple fesih de olduğu gibi, çıkmada da mahkemenin kararı yenilik doğurucu niteliktedir ve geleceğe etkilidir¹⁰⁰. Payın birden fazla kişiye ait bulunması halinde, çıkma hakkının kullanılabilmesi için tamamının çıkma yönünde iradelerini kullanmaları gerekir (TTK m.527)¹⁰¹. Birlikte mülkiyet gereği çıkma davasını açanlar arasında yargılama açısından zorunlu dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır¹⁰². Bununla birlikte, bir payın maliklerinden sadece bir veya birkaçının çıkma isteğinde bulunması halinde, çıkma talebinde bulunan pay sahibi veya sahipleri açısından TTK m.524'ün izin verdiği ölçüde payın bölünmesi suretiyle çıkma işleminin gerçekleştirilmesi mümkün olmalıdır¹⁰³.

Haklı sebeple çıkmak isteyen ortak, tüzel kişi ortak olabilir. Bilindiği üzere ortakların sınırlı sorumluluğu üzerine kurulu limited şirketlerde, şirketin sermaye endekli bu yapısı, gerçek kişi kadar tüzel kişilerin de ortak olmasına izin vermektedir¹⁰⁴. Bu durumda tüzel kişi ortak, haklı sebeple çıkmak istiyorsa yetkili organlarında geçerli bir karar alarak bu davayı

gereçeklerini usul uyarınca yetkili mahkeme önünde dile getirir. ”. Bkz. Baştuğ, (Şirketler), s. 260. Tasarıda ise, ortaklara bazı şartlarla çıkmaya katılma hakkı getirilmiştir (m.639). Ayrıca bkz. Yıldız, (Tasarı), s. 157 vd.

⁹⁹ Dirikkan, s. 45.

¹⁰⁰ Tekil, (Limited-Kooperatif), s. 75, dn. 112; Pulaşlı, s. 1040; Şener, s. 253; Yanlı, s. 687.

¹⁰¹ Madde 527 – Bir pay birden fazla ortağa ait olduğu takdirde bunların müşterek bir temsilci tayin etmeleri gerekir.

Bu durum devam ettikçe ortaklar payla ilgili ödemeler dolayısıyla ortaklığa karşı müteselsilen mesul olurlar.

¹⁰² Mecburi dava arkadaşlığı hakkında bilgi için bkz. Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 15. Bası. Ankara 2004, s. 578 vd.

¹⁰³ Dirikkan, s. 46. “Payın devir için bölünebileceği TTK 524 ile kabul edildiğine göre, payın bölünmesi suretiyle, bölünen kısımlar için payın farklı işlemlere konu edilmesi de hukukten mümkün görünmektedir. O nedenle, payın maliki olanlarından bazılarının şirketten ayrılmak istememesi durumunda, ayrılmak isteyen ortağa düşecek kısmi payla ilgili olarak mahkeme tarafından payın bölünmek suretiyle çıkma kararına konu edilmesi mümkün olmalıdır.”. Ortağın şirketten çıkarılması yönünden benzer görüş için bkz. Scholz/Westermann, § 34 GmbHG Anm. 30, Dirikkan, s. 46, dn. 95'den naklen.

¹⁰⁴ Nitekim bkz. Madde 503 – İki veya daha fazla hakiki veya hükmi şahıs tarafından bir ticaret unvanı altında kurulup, ortaklarının mesuliyeti koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut ve esas sermayesi muayyen olan şirkete limited şirket denir.

açmalıdır.

Ortağın haklı sebeple çıkma talebi ile açtığı davanın davalısı, limited şirket tüzel kişiliğidir. Dava, genel yetkili mahkeme olan (HUMK m.9) davalı şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki (HUMK m.17) asliye ticaret mahkemesinde açılmalıdır¹⁰⁵. Ticaret ortaklıklarında, ortakların ortaklık ile veya birbirleriyle olan ilişkilerden doğan davalar ticari dava¹⁰⁶ sayılır ve davada basit yargılama usulü uygulanır (TTK m.1460)¹⁰⁷.

Haklı sebeple çıkma talebinde bulunan ortağın bu iddiasını ispatlaması gerekir¹⁰⁸. Şirket, ortağın davaya konu ettiği vakianın haklı sebep niteliğinin bulunmadığını ileri sürebileceği gibi, haklı sebep olduğu gerekçesiyle karşı dava açarak şirketten çıkma talebinde bulunan ortağın çıkarılmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Çıkma mahkeme kararı ile gerçekleştiğinden¹⁰⁹, bu karar kesinleşinceye kadar ortaklıktan doğan hak ve borçlar devam eder. Ortak genel kurula katılabilir, oy verip kara iştirak edebilir¹¹⁰.

Çıkmanın dış ilişki yani üçüncü kişiler önünde hüküm ifade etmesi için, tescil ve ilan gerekir. Tescili talep, yönetim yetkisine girdiğinden müdürlerce yapılır.

Mahkeme özellikle ortaklık ana sözleşmesinde aksine hüküm yoksa, çıkmanın talep olunduğu, yani ortağın mahkemeye başvurduğu an (dava açıldığı tarih) itibarıyla ayrılma payının geçek değeriyle hesaplanması için bilirkişiye başvurmalı ve bu şekilde hüküm altına alınmalıdır¹¹¹.

Haklı sebebin kullanımını sınırlayıcı bir süre öngörülmemiştir. Buna karşılık geçmişte kalmış haklı bir sebebe dayanarak çok ileri bir tarihte

¹⁰⁵ Uçar, s. 371. Şirket sözleşmesindeki yetki kayıtları da nazara alınabilir. Bkz. Dirikkan, s. 87.

¹⁰⁶ Domaniç / Ulusoy, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul 2007 s. 122.

¹⁰⁷ Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 3.Bası. Ankara 2004, s. 101.

¹⁰⁸ 11.HD., T. 30.1.2003, E. 2002/8251, K. 2003/892, www.kazanci.com.tr, (Erişim: 20.08.2010).

¹⁰⁹ “Mahkemenin çıkma isteğinin kabul kararı inşai nitelik taşır. ”. Çevik, (Limited), s. 244; aynı yönde Doğanay, (Şerh II), s.1488; Başbuğoğlu, s. 751. Çıkma kararı hakeme de bırakılabilir. Bkz. YTD. 16.11.1965, 3504/3294, Uçar, s. 375’ den naklen.

¹¹⁰ Baştuğ, (Şirketler), s. 261.

¹¹¹ Şener, s. 254.

çıkmanın istenmesi, TMK m.2'ye aykırı olacağı için kabulü mümkün olmamalıdır¹¹².

IV. İKİ KİŞİLİK LİMİTED ŞİRKETLERDE ÇIKMA

TTK'nın 551. maddesi gereğince; haklı sebeple ortağın şirketten çıkma veya çıkarılması talebinin incelenmesi, ikiden fazla ortaklı limited şirketlerde sorun teşkil etmemektedir. Fakat ortak sayısı iki olan bir limited şirkette, ortaklardan birinin çıkmak istemesi veya çıkarılmak istenmesi veya ortak sayısı ikiden fazla olmakla beraber biri dışında diğer ortaklarının şirketten çıkmak istemesi ihtimalinde sorun yaşanmaktadır.

İki ortaktan oluşan limited şirketlerde, ortaklardan birinin şirketten çıkmasını mahkemeden isteyip isteyemeyeceği konusu önemli bir sorun teşkil etmektedir¹¹³.

Aslında bu konu, TTK m.504/2. fıkrada değinilen “tek kişilik limited ortaklık”¹¹⁴ sorunuyla da yakından ilgilidir¹¹⁵. Limited şirketlerde tek

¹¹² Arkan, Sabih, “Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları”, BATİDER (Aralık 2001), C. 21, Sa. 2, s. 20.

¹¹³ Uygulamada karşılaşılabilecek düşük bir ihtimal de olsa, birden fazla ortağın çıkma talebi de limited ortaklığın tek kişilik limited ortaklık haline dönüşmesi sonucu doğurabilir. Dolayısıyla yapılan tespitlerin sadece iki kişilik ortaklıklar değil, tek kişilik kalınması ile sonuçlanan bütün çıkma hallerini içermesi gerektiği söylenebilir. Bkz. Helvacı, Mehmet. “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep ile Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (1995), C. 9, Sa. 1-3, s. 362, dn. 2. Her ne kadar TTK 199. maddede, iki kişilik ortaklık denilse de bu hükmün geniş yorumlanarak, ortaklardan bazılarının ayrılması sonucunda, tek kişilik kalarak sona eren bütün kolektif ortaklıklara, uygulanacağını söyleyen Çamoğlu da kolektif şirketler için benzer şekilde düşünmüştür. Bkz. Çamoğlu, (Haklı Sebep), s. 171.

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Okan, Neval, “Türk Hukukunda Ticaret Ortaklıklarında Ortak Sayısının Bire Düşmesi ve Sonuçları”, <http://www.eskisehirbarosu.org.tr/1.doc> (Erişim: 28.08.2010); “21 Aralık 1989 tarihli ve 89/667/CEE sayılı 9. direktif tek ortaklı sınırlı sorumlu şirketi düzenlemektedir. Bu şirket tipi tüm üye devletlere, 9. direktif ile getirilmiş ve düzenlenmiştir.” Bkz. Moustaki Guy/Engammare Valérie, Avrupa Birliği Şirketler Hukuku, Sezgin Huysal, Ayşegül (Çev.), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, Sa. 1-2, s. 274; “Zaten AT yönergelerinin Türkiye’ye yansıtılması ilkesi benimsenecek olursa, tek kişi LO’ya ait yönergenin de dikkate alınması icap edecektir.” Bkz. Tekinalp, “Limited Ortaklık”, “40. YILINDA TÜRK TİCARET KANUNU”, İstanbul 1997, s. 217; Akın, Murat Yusuf, Şirketler Hukukunda Ve Özellikle A.Ş.’lerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu. İstanbul 2002, s. 35,

ortağın kalması durumu, iki kişilik bir şirkette ortaklardan birinin ölümü ve sağ kalan ortağın ölen ortağın tek mirasçısı olması, bütün payların devir yolu ile¹¹⁶ bir tek ortakta toplanması, şirket tüzel kişiliğinin bir ortağın payı hariç bütün ortakların paylarını devralması (TTK m.526) halinde de meydana gelebilir¹¹⁷.

Türk Ticaret Kanununa göre limited şirketler; en az iki en fazla elli ortakla kurulabilirler (TTK m.504/1). Yalnız TTK, asgari ortak sayısı öngörmüş olmasına rağmen, bu hükmün saman adamlarla dolanıldığı ve bunun yaygın bir uygulama olduğu da aşikardır¹¹⁸. Maddenin devamına bakacak olursak; “ortakların sayısı sonradan bire iner veya şirketin zaruri organlarından biri mevcut olmazsa münasip bir müddet içinde bu eksiklikler tamamlanmadığı takdirde ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine mahkeme şirketin feshine karar verir” denilmektedir (TTK m.504/II). Anonim şirketlerdeki TTK m.434/4.b. hükmünün aksine, kanun koyucu, burada infisahı öngörmemiştir. Dolayısıyla ortak sayısının bire inmesine rağmen, böyle bir talepte bulunulmaması halinde ya da talep üzerine mahkemenin verdiği süre içinde ortak sayısı ikiye çıkarılana kadar ortaklık, tek kişilik ortaklık olarak kalmaya devam edecektir¹¹⁹.

dn. 166.

¹¹⁵ AB düzeyinde konu, 2009/102/EC sayılı ve 16 Eylül 2009 tarihli Konsey Direktifi ile düzenlenmiştir. Konuya Anglo-Amerikan Hukuku bakımından yaklaşan görüş için bkz. Sealy, L.S./Worthington, Sarah, Cases and Materials On Company Law, New York 2008, s. 21; Bishop, Carter G., Reverse Piercing: A Single Member LLC Paradox, South Dakota Law Review, C. 54, 2009, s. 201; Alman Hukuku bakımından yaklaşan görüş için bkz. “One-Man Formation”, Wirth/Arnold/Greene, s. 11, 61 vd.

¹¹⁶ Bu tehlikeyi önlemek adına pay devri şartlara bağlanabilir. Nitekim Alman hukukunda da limited şirketler için bu yola başvurulabilmektedir. Bkz. Wirth/Arnold/Greene, s. 25.

¹¹⁷ Karayalçın, (Şirketler), s. 340; Erdil, s. 105.

¹¹⁸ Gerek yargıç tarafından TTK m.504 2. fıkrasında verilen süre içerisinde, gerek daha önceden, payları tek elde toplayan ortak, pek cüzi bir sermaye payını bir şahısta bırakarak veya şirkete bir kukla ortak sokarak, ortak adedini bire inmemiş gibi gösterebilir. Bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 73.

¹¹⁹ Gündoğdu, Gökmen, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık”, İÜHFİM (2007), C. LXV, Sa. 1, s. 230; “...Son yıllarda Almanya ve Fransa’da tek ortaklı şirketlerin kurulması ve hatta tarım işletmelerinde bu gibi nizamların geçerliliği kanun koyucular tarafından benimsenmiştir.”. Bkz. Atabek, Reşat, “Tek Ortaklı Şirket”, BATİDER (1987), C. XIV, Sa. 1, s. 27.

HELVACI'ya göre, burada fesih talebinde bulunan limited ortağın kötü niyetle sırf diğer ortağa zarar vermek kastıyla bu hakkını kullanması halinde, TMK m.2/2 "Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz" ilkesi çerçevesinde ortaklığa, süresiz olmayan fakat zararı ortadan kaldıracak bir süre devam etme imkanı verilmelidir¹²⁰.

ERİŞ, iki kişilik limited şirketlerde çıkma hakkına olumlu bakılması gerektiğini belirtmiştir¹²¹.

ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK. m.504/2. fıkrasının "ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine" deyişiyle sadece bir fesih sebebi yarattığını, dolayısıyla ortaklar feshi istemedikçe ya da alacaklıların talebini haklı kılabilecek bir neden de yoksa şirketin tüzel kişiliğinde değişiklik olmadan varlığını sürdüreceğini, İsviçre hukukunda¹²² varolan hakimin fesih talebini reddedebileceği görüşünün, Türk hukukunda da aynen geçerli olacağını savunmuştur. Ayrıca anonim şirketten farklı olarak ortak sayısının bire inmesinin sadece ortaklar ile alacaklıları ilgilendirdiği, eğer kamu menfaatini de ilgilendirseydi, TTK m.435'te Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na verilen yetkinin burada da (m.504) verileceği yani limited şirket aleyhine fesih davası açılabilirliği ifade edilmiştir¹²³.

Aynı görüşü paylaşan KARAYALÇIN'a göre, esasen limited şirkette tek ortağın kalması halinde, şirketin infisah ettiği ve tasfiye haline girdiği ticaret siciline tescil ve ilan edilebilir. Ama tek ortak bu sonucu istemediği takdirde, şirket alacaklılarının limited şirket aleyhine fesih davası açabileceğini, ancak bu hakkın kullanılmasında da alacaklıların korunmaya değer bir menfaatinin olması gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca yazara göre, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na dava hakkı da verilmediği için¹²⁴ Türk hukukunda kuruluşun sonra tek kişilik limited şirket caizdir. Bu sebeple ortak sayısının bire indiği

¹²⁰ Helvacı, s. 365, dn. 8.

¹²¹ Eriş, (Şerh II), s. 2820.

¹²² İsv.BK m.772 ile İsviçre Tasarısı'nda, "bir veya daha fazla kişiler veya ticaret şirketleri" denilerek tek kişilik şirketlere cevaz verilmiştir. Zaten önceleri Kara Avrupası Sistemindeki hukuk düzenleri, kuruluşta tek kişilik şirketlere izin vermese de uygulamada, sonradan tek kişiliğe dönüşen ortaklıklara izin vermektedir. Bkz. Helvacı, s. 365, dn. 9.

¹²³ Arslanlı/Domaniç, s. 78-80; Arslanlı, (Şerh I), s. 38.

¹²⁴ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Alışkan, Murat, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları, İstanbul 2007, s. 230 vd.

tarih infisah tarihi olarak kabul edilemez¹²⁵.

ÇAMOĞLU ise, m.504 hükmünün “infisah” değil “fesh” sebebi öngördüğünden yola çıkarak, sonradan limited şirketin “ortaklık” terimine aykırı da olsa tek kişi kalabileceğini, ancak alacaklı talep ederse hakim bu konuda tercih hakkı olmadığını, münasip sürenin dolmasıyla feshin gerçekleşeceğini savunmuştur¹²⁶.

TEOMAN, limited ortaklığın kendine ait tüm payları edinmesinin mümkün olup olmadığını tartışırken¹²⁷, limited ortaklığın iki kişinin altına inmesine izin veren TTK m.504/2’yi işaret ederek, hukukumuzda geçici bir süre de olsa (hakim in mehil vermesiyle) tek kişilik limited şirketin yaşamasına olanak tanıdığını kabul etmektedir¹²⁸.

Tasarı; “*Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur; esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur*” (Tasarı m.573/1) hükmü ile yürürlükteki sistemden farklı olarak tek kişilik¹²⁹ limited şirketin

¹²⁵ Karayalçın, (Şirketler), s. 340.

¹²⁶ Çamoğlu, Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması, İstanbul 1969, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, s. 94-100. Yazar, TTK m.504 aşgari ortak sayısını düzenleyen hükmünün amme kanunlarından kabul edilerek, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın fesh davası açabileceğini de iddia etmektedir. Aynı görüşte bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 74, dn. 227. Karşı yönde bkz. Arslanlı/Domaniç, s. 79; Pulaşlı, s. 1042.

¹²⁷ Teoman, “ Limited Ortaklığın Kendine Ait Tüm Payları Edinmesi “, İkt-Mal., C. XXI, Sa. 4, s. 147-151. Yazar yine başka bir eserinde, tüm payların limited şirketin elinde toplanması ile oluşan “ortaksız” limited şirketin belli bir süre yaşayabileceğini “infisahın” söz konusu olmayacağını; ancak şirket yönetici payları en az iki kişiye geçerli olarak devretmezse feshin gündeme alınabileceğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Teoman, 30. Yıl Ticaret Hukukunda, Tüm Makalelerim Cilt: I 1971-1982, İstanbul 2000, s. 122; aynı görüşte bkz. Karayalçın, (Şirketler), s. 378; aksi görüşte bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1640b.

¹²⁸ Teoman, Pay, s. 150-151; aksi görüşteki Deryal’a göre, iki kişilik limited şirkette ortaklardan birinin çıkarılmasına izin verilmesi, tek kişilik limited şirketin devamına imkan sağlayacağı gerekçesiyle kabul edilemez. Bkz. Deryal, (Ticaret Hukuku), s. 233.

¹²⁹ Tek kişilik limited ortaklığa olanak veren hüküm (Tasarı m.574/2) ile uyum sağlamak üzere, en az ortak sayısının (TTK m.503/1) belirtilmemiş olmasından ibarettir. Bkz. Nerad, s. 224.

kurulmasına ve faaliyette bulunmasına izin vermiştir¹³⁰.

BAŞTUĞ'a göre, limited ortaklığın bir kurum (Institution) olarak ortakların kişiliğinden bağımsız olduğuna göre, ortak adedi bire indi diye feshe gitmek, şirketle ilişkiye girmiş üçüncü kişiler ile şirket alacaklılarının menfaatlerini zedeler. Tek kişi ortaklığı, sermaye yapılarının devri mümkün olan her şirkette mümkündür. Üstelik kanun koyucu bu durumu TTK m.504/2'de "infisah" değil "fesih" sebebi olarak düzenlemiştir. Şirket alacaklılarının normal icra yolları ile alacaklarına kavuşmaları mümkün iken feshe yönelmeleri de meşru bir menfaate dayanmayacaktır¹³¹. Ancak de lege feranda olarak böyle düşünen yazar, bugünkü kanuni durumun yani TTK m.504/2'nin kesin ifadesi karşısında, uygun bir sürede ortak adedi artırılmazsa ortaklığın feshine karar verileceğini de söylemektedir.

POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU ise, haklı sebeplerin varlığında çıkma ve çıkarmanın mümkün olduğunu savunur. İki kişilik limited şirketlerde çıkmanın kabulü ile söz konusu olan müessesenin infisah değil, fesih olduğunu söyleyerek, iki kişilik limited şirketlerde ayrılmanın olası olduğunu savunmaktadır¹³².

PULAŞLI, bu konuda POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU ile benzer düşünmekle beraber, mahkemece eksikliğin tamamlanması hususunda ortaklığa verilen sürede bir şey yapılmaz, diğer ortak veya şirket alacaklısının da talebi olmazsa, tek kişilik şirket durumu ortaya çıkacağı için hukuki durumun açık kalmamasını, eksiklik giderilmezse, mahkemece re'sen

¹³⁰ "Ortaklık kavramının artık bir organizasyon olarak kabul edildiği ve tek kişilik ortaklık kurumunun kabulünü gerektiren nedenlerin her iki ortaklık türü için de geçerli olabileceği dikkate alındığında, her iki ortaklık türünün de tek ortaklı olmasında sakınca görülmemelidir." Bkz. Gündoğdu, s. 251; yine bkz. Moroğlu, (Tasarı), s. 301 vd.; "(...)Bugünkü modern öğretide "şirket" kavramını birden ziyade ortak tanımlamakta, belirleyici unsur ticarî işletmeyi merkez alan ticarî, sınaî veya hizmete dönük organizasyon olmaktadır." Bkz. Tasarı m.338'in gerekçesinden; ayrıca orada Tasarı madde gerekçesi, m.573.

¹³¹ Yazar ayrıca ortak adedinin bire ineceği gerekçesiyle, sicil memurunun tescilden kaçamayacağını da söylemektedir. Bkz. Baştuğ, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 72-74.

¹³² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678b; yine bkz. Arseven, Haydar, Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler Umumi Hükümler ve Şirketler (Kara, Deniz ve Sigorta Hukuku Bakımından), İstanbul 1960, s. 102; Arslanlı/Domaniç, s. 78-80; Pulaşlı, s. 998, 1055; Uçar, s. 377.

feshe karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır.¹³³

Önceleri bu konuda esnek düşünen Yargıtay'ın, daha sonraları katı davranarak iki ortaklı limited şirketlerde, bir ortağın haklı sebeple şirketten çıkması veya çıkarılmasına izin verilmemesi eğilimine girdiği gözlenmektedir.¹³⁴ Nitekim Yargıtay, eski kararlarından¹³⁵ farklı olarak, iki ortaklı limited şirkette ortaklardan birinin çıkma talebini kabul etmemektedir.¹³⁶ Yargıtay, çıkma talebi karşısında hakimin, tarafların şirketi sona erdirmeye iradelerini sorgulayıp öğrenmesini; taraflardan biri kabul etmediği takdirde davanın reddi gerekeceğine¹³⁷, kabul edilme halinde ise bu

¹³³ Pulaşlı, s. 1042.

¹³⁴ Bu yönden Yargıtay'ın bir kararı, diğer kararları özetleyici bir örnek teşkil etmektedir. Karara dikkat edilecek olursa, hukuksal sorun, iki ortaklı limited şirketlerde bir ortağın haklı sebeple şirketten çıkarılmasına mahkemece karar verilip verilemeyeceği noktasında toplanmış iken; sonradan çıkmanın mümkün olup olmadığına da değinilmiştir. Bkz. 11HD., T. 29.11.1991, E. 1991/3056, K. 1991/6358, YKD, C.18, Sa.2 (Şubat 1992), s. 224 vd.; yine aynı yönde 11.HD., 28.06.2004, E.2003/13520, K.2004/7211, www.kazancı.com.tr, (Erişim: 02.08.2010).

¹³⁵ 11.HD. 08.11.1982, E.3904/K.4490 sayılı örnek karar için bkz. Eriş, Şerh II, s. 2824.

¹³⁶ "...İki kişilik bir limited ortaklıkta ortaklardan birinin çıkarılmasını mahkemece izin verilmesi, sonucu itibarıyla, tek kişilik limited şirketin devamına imkan tanıma neticesini doğuracağından, TTK.'nın 551/2'nci maddesindeki çıkma hakkının ancak ikiden fazla ortaklı limited Şirketlerde uygulanmasının mümkün olacağı kabulü gerekir. İki ortaklı limited şirkette, ortaklardan biri, diğer ortağın şirketten çıkarılmasına izin verilmesini istemeyeceğinden, bu ortak ancak aynı maddede düzenlenmiş bulunan fesih hakkını kullanabilir...". Bkz. 11HD., 28.06.2004, E.13520, K.7211, www.kazancı.com.tr, (Erişim: 21.08.2010); "...İki ortaklı bir limited ortaklıkta ortaklardan biri ortaklıktan çıkarılırsa, diğer ortak yönünden TTK.'nın 504. maddesinin uygulanmasına imkan yoktur (...)" 11HD., T. 25.09.1985, E. 1985/3521, K. 1985/7846, BATİDER (Aralık 1984), C. XII, Sa. 4, s. 158-160; "...İki ortaklı bir limited ortaklıkta ortaklardan birinin ortaklıktan çıkarılmasına mahkemece izin verilmesi mümkün değildir (...)" Bkz. 11HD., T. 29.11.1991, E. 1991/3056, K. 1991/6358, YKD, C. 18, Sa. 2 (Şubat 1992), s. 224 vd.; 11.HD., 25.9.1985, E. 1985/3521, K. 1985/4788, Eriş, (Şerh II), s. 2824'den naklen.

¹³⁷ "... tarafların isticvabı (HUMK m. 230-235) yapılmak suretiyle, her iki tarafında davalı limited şirketin infisahına razı olup olmadıklarının tahkiki ve sayet taraflardan birisi buna muvafakat etmeyecek olursa, o zaman, davacının şirketin infisalı hakkında yeni bir dava açma hakkı mahfuz kalmak üzere, açılış şekli yönünden, HUMK 74 ve 75. madde hükmü gereğince, iş bu davanın reddine karar vermek (...)" 11.HD. 20.6.1980, E. 1980/3208, K. 3285 sayılı kararın devamı için bkz. Doğanay, (Şerh II), 2004, s. 1488-

talebin ancak ıslah yolu ile mümkün olabileceğine karar vermiştir¹³⁸. Yüksek Mahkeme, çıkma veya çıkarılma kararının verilmesi durumunda “şirketin tek kişilik şirkete dönüşeceği ve şirketin tek kişi ile devamının mümkün olmadığı” gerekçesini ileri sürmüştür¹³⁹.

PEKDİNÇER’e göre ise, ortak ya da limited şirket yine çıkma veya çıkarılma için mahkemeye başvurabilmeli, dava sonunda çıkma veya çıkarılma yönünde karar çıksa bile şirketin verilen mehil içerisinde (yazara göre bu süre genellikle 3 aydır) ortak sayısını tekrar asgari sınıra (yani iki kişiye) yükseltmesiyle tek kişilik şirket tehlikesi kalmayacak; aksi durumda şirketin feshi gündeme gelecektir. Bu yolun benimsenmesi, iç ilişkide anonim şirketten çok kollektif şirkete yaklaşan limited şirket için, en uygun çözüm yoludur¹⁴⁰.

Kanaatimizce de mahkemenin baştan böyle bir talebi reddetmesi, kalan ortağın şirketi devam ettirmesine engel olacak ve şirketin mahkeme kararı ile feshedilerek tasfiye işlemlerinin başlamasına sebep olacaktır. Bu takdirde şirkete devam etmek isteyen ortak, ancak yeni bir ortakla yeni bir şirket kurmak zorunda kalacak, bu durum ise kanun koyucunun, şirketlerin devamlılığı yönündeki amacına aykırı düşecektir. Üstelik mevcut yasada “tek kişilik” ten farklı olarak “ortaksız” limited şirketin dahi geçici olarak yaşayabileceğini savunan yazarlara rastlamamız mümkündür¹⁴¹. Ayrıca tüm bu tartışmalar, Tasarının yasallaşması halinde önemini yitirecektir.

1489, dn.12 ve Eriş, (Şerh II), s. 2824’den naklen.

¹³⁸ 11.HD. T. 25.4.2002, E. 2002/54, K. 2002/ 3894, www.kazanci.com.tr, (Erişim: 23.08.2010).

¹³⁹ Giray, R. Eda, “Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 12, Güz 2007/2, s. 209.

¹⁴⁰ Pekdinçer, R. Tamer, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı İle Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı”, Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 469; “Ortak sayısının bire düşmesi, LO’nun infisahını mucip olmaz, fesih davası açılmışsa münasip bir süre içerisinde eksiklik tamamlanmadığı takdirde diğer ortağın veya ortaklık alacaklısının talebi üzerine mahkeme LO’nun feshine karar verir (TK. m.504)”. Aynı görüşte bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678b.

¹⁴¹ Bkz. yuk.: s. 225 dn. 127.

SONUÇ

Bu çalışma sonucunda varmış olduğumuz tespitleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Devamlı bir ilişkiyi barındıran şirket sözleşmelerinde; aktif katılım (“*affectio societatis*”) unsuruyla desteklenen, güven ve sadakatın ön planda olduğu, sıkı işbirliği ve ortak çabanın hüküm sürdüğü, diğer bir tabirle, tarafların yaşamlarını etki altına alan bir ilişki ağı bulunmaktadır. Dolayısı ile ortaklar arasında bu güven sarsıldığında, bir çözüm olarak “ortağın ortaklıktan çıkması” gündeme gelebilecektir. Üstelik bu müessese, ortaklıklar hukukuna hakim olan *şirketi ayakta tutma* prensibine de uyan bir müessesedir.

Bunun yanında çıkma, en son ve olağanüstü bir hukuki çare olmalıdır. Bu itibarla, somut olayın özelliklerine göre ortağın şirketten çıkmasını meşru gösteren “haklı” bir sebep mevcut ve başkaca başvurulacak hukuki enstrüman kalmamış ise, *son çare* (“*ultima ratio*”) olarak, bu hakka (çıkma hakkı) başvurulmasında yarar vardır.

Ortağın çıkma hakkı, tasfiye evresini kapsayabilmelidir. Ancak, şirketin tasfiye aşamasına gelmesiyle birlikte devreye tasfiye memurları (TTK m.552) gireceğinden, haklı sebebin yorumunda farklılıklar olacaktır.

Öğretide kabul edilen ve bizim de varlığını kabul ettiğimiz ortaklar kurulu kararı ile çıkma şekli, esasen ortakların oybirliği ile aldıkları karara dayanan bir çıkma şeklidir. Özel hukukta var olan *iradenin muhtariyeti (özerkliği) prensibinin* bir uzantısı olarak düşünülecek olursa; ortakların şirketin kaderini hep birlikte tayin etmesinin, şirket üzerindeki iradelerini - emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla - her şeyin üstünde tutmalarının bir sonucudur.

İki kişilik limited şirketlerde, fesih mümkün olmakla beraber çıkma ve çıkarılma tartışmalıdır. Limited şirketin tek kişilik kalacağı ve tek kişilik şirkete TTK'nın izin vermediği doğru olmakla beraber, en azından çıkma durumunda ortaklara, şirketi asgari ortak sayısı sınırına (iki kişi) getirebilmeleri için 3 ay gibi bir mehili tanımak yerinde olacaktır. Nitekim Tasarı yasalaşır, bu tartışmalar da kendiliğinden önemini yitirecektir. Çünkü Tasarı; “*Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur;...*” (m.573/I) hükmü ile tek kişilik limited şirketin kurulmasına ve yaşamasına izin vermiştir.

KAYNAKÇA**Süresiz Yayınlar :*

AKIN, Murat Yusuf, Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu, İMKB, İstanbul 2002.

ALIŞKAN, Murat, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları. Legal Yayınevi, İstanbul 2007.

ARSLANLI, Halil, Kollektif ve Komandit Şirketler, 2. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1960. (Atıf şekli: Kollektif-Komandit)

ARSLANLI, Halil / DOMANIÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler ve Limited Şirketler, C. III, Temel Yayınları, İstanbul 1989.

BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2009.

BAŞBUĞOĞLU, Tanık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu 1. Cilt (Madde 1-815), Yetkin Yayıncılık, Ankara 1988.

BAŞTUĞ, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir 1966. (Atıf şekli: Çıkma ve Çıkarılma)

BAŞTUĞ, İrfan, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir 1974. (Atıf şekli: Şirketler)

CERRAHOĞLU, M. Fadlullah, Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, İstanbul 1974.

ÇAMOĞLU, Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008. (Atıf şekli: Haklı Sebep)

ÇAMOĞLU, Ersin, Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1969.

* Atıflar kural olarak yazarların sadece soyadı anılarak yapılmış, birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda ise kullanılan kısaltmalar parantez içerisinde gösterilmiştir.

ÇEVİK, Orhan Nuri, Kollektif Şirketler, Olgaç Matbaası, Ankara 1978. (Atıf şekli: Kollektif)

ÇEVİK, Orhan Nuri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2003. (Atıf şekli: Limited)

DERYAL, Yahya, Ticaret Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon 2004. (Atıf şekli: Ticaret Hukuku)

DİRİKKAN, Hanife Öztürk, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı. Yetkin Yayınları, Ankara 2005.

DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt II Madde: 420-815, Tümü Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2004. (Atıf şekli: Şerh II)

DOMANIÇ, Hayri /ULUSOY, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007.

ERDİL, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma Diğer Şirket Türleriyle Mukayeseli Olarak, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2003.

ERİŞ, Gönen, Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Seçkin Kitabevi, Ankara 1998. (Atıf şekli: Kooperatif)

İMREGÜN, Oğuz, Bilirkişi Raporları (1985-1986), Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

İMREGÜN, Oğuz, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 13.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2005. (Atıf şekli: Kara Ticaret Hukuku)

İMREGÜN, Oğuz, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar, Yasa Yayıncılık, İstanbul 1989. (Atıf şekli: Kollektif-Komandit)

İNAN, Yusuf Ziya, Limited Şirketler, Yeni Savaş Matbaası, İstanbul 1968.

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku. İkinci Baskı. Sevinç Matbaası, Ankara 1973. (Atıf şekli: Şirketler)

KAYAR, İsmail, Şirketler Hukuku, İkinci baskı, Detay Yayınları, Ankara 2007.

KENDİGELEN, Abuzer, Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte) Cilt II Ortaklıklar Hukuku, Kararları Tamamlanmış 3. Bası, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2006. (Atıf şekli: Mütalaalar)

KURTULAN, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması,

Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 2007.

KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Genişletilmiş 15. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.

MİMAROĞLU, Sait Kemal, Ticaret Hukuku İkinci Cilt, BTHAE Yayınları, Ankara 1972.

MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, 5. Baskı. Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007. (Atıf şekli: Tasarı)

MOROĞLU, Erdoğan /KENDİGELEN, Abuzer, Notlu İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 8. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2004.

PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.

POROY, Reha /TEKİNALP, Ünal /ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Temel Esaslar, 4. Tıpkı Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2006.

SELİÇİ, Özer, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İÜHF Yayınları, İstanbul 1976.

SEALY, L.S. / WORTHINGTON, Sarah, Cases and Materials On Company Law, New York 2008.

ŞENER, Oruç Hami, Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.

TEKİL, Fahiman, Şirketler Hukuku Birinci Cilt Genel Bilgiler – Adi Şirket – Kollektif ve Komandit Şirketler, İkinci Bası, Otağ Matbaacılık, İstanbul 1976. (Atıf şekli: Adi-Kollektif-Komandit)

TEKİL, Fahiman, Şirketler Hukuku Limited Şirketler ve Kooperatifler, İkinci Bası, Otağ Yayınevi, İstanbul 1978. (Atıf şekli: Limited-Kooperatif)

TEKİNALP, Ünal, Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi, İÜHF Yayınları, İstanbul 1972. (Atıf şekli: Kooperatif)

TEOMAN, Ömer, 30. Yıl Ticaret Hukukunda, Tüm Makalelerim Cilt: I 1971-1982, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000.

UÇAR, Salter, Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kurulması-Faaliyetleri, Çıkma ve Çıkarılma Halleri Dağılma Sebepleri, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1996.

WIRTH, Gerhard / ARNOLD, Michael / GREENE, Mark, Corporate Law in Germany, Verlag C.H. Beck, München 2004.

YILDIZ, Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007.

Sürekli Yayınlar :

AKYAZAN, Sıtkı, “Şahıs Şirketlerinde Ortaklığın Feshi ve Ortaklıktan Çıkarma”, BATİDER, C. X, Sa. 3 (Haziran 1980), s. 619-637.

ARSLANLI, Halil, “Limited Şirketler Hukukuna Genel Bir Bakış”, BATİDER, C. I, Sa. 4 (Haziran 1962), s. 433-464. (Atıf şekli: Genel Bir Bakış)

ARKAN, Sabih, “Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları”, BATİDER, C. 21, Sa. 2 (Aralık 2001), s. 15-24.

ATABEK, Reşat, “Tek Ortaklı Şirket”, BATİDER , C. XIV, Sa. 1 (1987), s. 23-35.

BAŞTUĞ, İrfan, “Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması”, Ank.BD, Sa. 6 (1971), s. 803-807. (Atıf şekli: Ortağın Çıkarılması)

BISHOP, Carter G., Reverse Piercing: A Single Member LLC Paradox, South Dakota Law Review, C. 54, 2009, s. 200-232.

CAN, Mustafa Erdem, “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, GÜHFD, C. XI, Sa. 1-2 (Haziran-Aralık 2007), (İbrahim Ongün’e Armağan 2009), s. 71-95.

CAMOĞLU, Ersin, “Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebepçe Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği”, Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 289-307. (Atıf şekli: Emredicilik)

ÇEKER, Mustafa, “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Bir Kararı Münasebetiyle)”, BATİDER, C. XXIII, Sa. 1 (Haziran 2005), s. 61-73.

DERYAL, Yahya, “Kooperatiflerde Ortak Sıfatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 1994. (Atıf şekli: Kooperatif)

DOĞANAY, İsmail, “Limited Şirketlerde Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nedir?”, BATİDER, C. VIII, Sa. 2 (Aralık 1975), s. 89 vd.

GIRAY, R. Eda, “ Limited Şirketin Haklı Sebepçe Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 12, Güz 2007/2, s. 195-218.

GÜNDOĞDU, Gökmen, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik

Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık”, İÜHFM, C. LXV, Sa. 1 (2007), s. 223-257.

HELVACI, Mehmet, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebepçe Ortaklıktan Çıkma Ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 9, Sa. 1-3 (1995), s. 361-375.

KIYAT, A. Serdar, “Limited Şirketlerde Ortağın Çıkma ve Çıkarılma Hallerinde Ayrılma Payının Hesaplanmasında Son Durum”, Legal Hukuk Dergisi. C. 5, Sa. 60 (Aralık 2007), s. 3815-3820.

MOUSTAKİ Guy / ENGAMMARE Valérie, Avrupa Birliği Şirketler Hukuku, SEZGİN HUYSAL, Ayşegül (Çev.), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, Sa. 1-2, s. 253-275.

NERAD, Hasan, “Limited Şirketlerin Geleceği Üzerine Bir Deneme”, İrfan Baştuğ’un Anısına Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, C. 7, 2005, s. 223-237.

OKAN, Neval, “Avrupa Birliği’nde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar (Single-Member Private Limited Companies) ”, Kemal Oğuzman’a Armağan, Ocak 2002, s. 514-525.

OKAN, Neval, “Türk Hukukunda Ticaret Ortaklıklarında Ortak Sayısının Bire Düşmesi ve Sonuçları”, <http://www.eskisehirbarosu.org.tr/1.doc>.

PEKDİNÇER, R. Tamer, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı İle Çıkma İstemi Ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı”, Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 461-469.

SELEKLER, Ferit, “Kollektif Şirketlerde Ortağın Şirketten Çıkması”, İÜHFM, (Ord. Prof. Ernst E. Hirsch’e Armağan Özel Sayı), C. XLII, Sa. 1-4 (1977), s. 437-472.

TEKİNALP, Ünal, “Limited Ortaklık”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu. İÜHF Yayınları, İstanbul 1997, s. 212-219. (Atıf şekli: Limited Ortaklık)

TEOMAN, Ömer, “Limited Ortaklığın Kendine Ait Tüm Payları Edinmesi”, İkt-Mal., C. XXI, Sa. 4, s. 147-151.

ÜÇİŞİK, Güzin, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 189-207.

YANLI, Veliye, “Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’a Armağan

Cilt I, BETA Yayınları, İstanbul 2003, s. 673-693.

Diğer Yayınlar :

T.C. Adalet Bakanlığı 17 Şubat 2005 tarihli Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Ankara Açık Cezaevi, Ankara 2005.

KAZANCI BİLİŞİM, www.kazanci.com.tr

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ, www.tobb.org.tr

Ekonomi - Maliye
